

● Kartlegger beitemark

– Vi sikksakker oss gjennom Sømna

Forskere ved Norsk institutt for bioøkonomi (Nibio) kartlegger beitemark i Sømna.

SØMNA
MARTHE KARLSEN NORDHUUS

Finn-Arne Haugen og Michael Angeloff ved Nibio er i Sømna for å kartlegge beitemark. De skal dekke totalt 50 kvadratkilometer etter avtale med kommunen.

– Det skal vi bruke to og en halv uke på, da er vi to personer som skal dekke alt. Hvis man har en bra dag med fint vær og ikke regn, så kartlegger vi rundt 2,5 - 3 kvadratkilometer per person per dag. Vi sikksakker oss gjennom Sømna, sier Haugen.

Jordbrukssjef i Sømna, Nils Nyborg forteller at beitebruksplanen gjelder fra 2018 - 2024. Bakgrunnen for prosjektet lå i at det var mye utmark som ikke var i brukt. I 2017 ble det opprettet en arbeidsgruppe med daværende leder i bondelaget Linda Wærstad og Roy Helge Dahle, som er bonde og medlem i utvalget for landbruk. Nyborg sier at en av målene var å kartfeste hvor beitedyrene går, for det har ikke blitt kartlagt før. Det har ikke blitt kartlagt noe av beitemark før i Sømna, og i Helgeland generelt er det lite.

Flere dekar udokumentert

– Vi vet hvor mange dyr folk har ute på beite, men ikke hvilke arealer de går på. Ved utarbeidelsen av beitebruksplanen tegnet derfor alle gårdbrukerne hvor de hadde dyrene sine på utmarksbeite og hvor det kunne være grunnlag for utmarksbeite.

Det skulle vise seg at kommunen hadde 30.000 dekar i bruk som utmarksbeite i Sømna. Dette var tall som de ikke visste om.

– I tillegg tror vi at ca. 45.000 dekar at utmarka kan egne seg til utmarksbeite. Da kan vi ende opp med hele 75.000 dekar beite i Sømna.

Norsk Landbruksrådgiving hjalp kommunen med å regne ut hvor mye for dyrene høster mens de er på utmarksbeite. Utgangspunktet ble tatt i hvor mange dyr bønder har på utmarksbeite, hvor mye dyrene spiser hver dag, hvor lenge de er på beite og hva det vil koste å kjøpe opp tilsvarende fôr.

– Da kom vil til at dyrene spiser fôr som tilsvarer 6 millioner kroner hvert år. Men det er mye usikkerhet rundt de tallene, og tallet kan være for høyt, sier Haugen.

Grunnen til at områdene i kommunen ikke har blitt kartlagt før er at det ikke er pålagt å gjøre, men anbefalt.

– Yngve Rekdal ved Nibio hjalp oss å skrive litt i beitebruksplanen. Han har tall på hvor stor del av utmarka i Nordland som kan være nyttbart beite, at dyrene får nødvendig tilvekst mens de beiter der. I Sømna er det 158 kvadratkilometer med utmark og vi kan for-

Finn-Arne Haugen er forsker ved Norsk institutt for bioøkonomi og skal med sin kollega Michael Angeloff kartlegge beitemark i Sømna. I sitt arbeid bruker de flyfoto for å se hvilken type vegetasjon området de undersøker har og sjekker om den vegetasjonstypen som dominerer i det området. Foto: Marthe Karlsen Nordhuus

vente at 60 prosent av arealet kan brukes til beite. Han mente derfor at vi hadde 95 kvadratkilometer som kan brukes til beiteområde, 20 kvadratkilometer mer enn det arbeidsgruppa fant ut. Rekdal mente at vi kan ha mellom 6.000 og 7.000 sau på beite hvert år.

– Nå har vi 700 sau på beite, sier Nyborg og legger til at det ikke er mye sau i Sømna, men de er kommunen med mest storfe i fylket.

Valgte Sømna

– Blir det nok mat til dyrene?

– Det var det som var spørsmålet, og han sa at hvis vi skal vite om det stemmer måtte vi ha en vegetasjonskartlegging, og det koster penger. I 2017 kostet det 3.000 kr pr. kvadratkilometer, nå har det steget til 3.500 kr pr. kvadratkilometer. Det trodde jeg aldri kom til å bli noe av helt til noen tok kontakt med oss i vår.

– Vi valgte Sømna og spurte om de var interesserte i å kartlegge for redusert pris. Da tok det ikke lang tid før vi fikk svar. Nå av de 3.500 kr dekker Nibio 2.000 og Sømna kommune 1.500 kr, sier Haugen.

Han sier at vegetasjonskartlegging startet i Norge på 1970-tallet.

– Formålet har ikke alltid vært å kartlegge utmarksbeite. Dette startet ut på 90-tallet og de siste 25 årene har denne type kartlegging hatt et hovedfokus på utmarksbeite, sier han.

Satsing på jordbruk i nord

Det som er spesielt i år var at landbruksminister Sandra Borch og regjeringen bevilget ekstra midler til satsing og utvikling av landbruk i nord. Denne summen lå på 23 millioner kroner. Dette ble vedtatt i fjorårets statsbudsjett. 17 millioner av de 23 millio-

nene er lyst ut og alle kan søke om midler. Det er fylkeskommunen i Troms og Finnmark som forvalter de midlene.

– I tillegg til de 17 millionene fikk Nibio øremerket 5 millioner til for utvikling av landbruket. Det har vært en hel prosess for å finne ut av hva de 17 millionene skulle brukes til og hva Nibios 5 millioner skulle brukes til, sier han.

Det ble bestemt at en del av Nibios 5 millioner kroner skulle sponse kommunene for kartlegging av utmark.

– For Sømna sin del dekker det kanskje bare 30-40% av det prosjektet faktisk koster, og resten betaler Nibio over det faste statsbudsjettet. Sømna kommune kom på bordet som en naturlig kommune å henvende seg til, nettopp på grunn av at de er en av de største landbrukskommunene i Nord-Norge og av de store er det en av de kommunene som ikke har kartlagt.

Nyborg forteller at kommunen har egne SMIL-midler som de fordeler til gårdbrukerne. Dahle, som er gårdbruker, har selv søkt om SMIL-midler for å være med å delfinansiere kartleggingene. Kommunen bidrar med driftsmidler.

– Skulle vi ha betalt alt dette selv over kommunens driftsmidler hadde det ikke vært realistisk å gjennomføre, sier Nyborg.

– Vi har jobbet for at landbruket skal bli sett på som en næring som alle andre næringer, slik at vi kan søke om næringsfondmidler, sier Dahle.

Hva betyr det for kommunen og for bøndene at arealene blir kartlagt?

– For meg som bonde er det kjempemessig. Det å få en bekreftelse på det vi har snakket om igjennom hele beitebruksplanen og viktigheten med å få beitedy-

Finn-Arne Haugen bruker geologisk kart for å se hva man kan forvente når man skal inn i et område. Jordbrukssjef i Sømna Nils Nyborg og bonde Roy Helge Dahle følger med.

rene ut i marka, sier Dahle.

Prøver å unngå tomtene til folk

Måten de kartlegger på innebærer mye gåing i skog og mark.

– Når vi skal kartlegge så begynner i på enden av det området og så går vi på kryss og tvers. Så orienterer jeg meg med flyfotoet om hvor jeg står, så ser jeg etter hvilken type vegetasjon jeg står i, deretter går jeg litt rundt og ser om det er homogent, at det er den vegetasjonstypen som dominerer i det området. Så bruker jeg flyfoto til å avgrense vegetasjonen. Noe vi ser ofte er at skoggrensene er helt annerledes på kartene enn det vi finner ut når vi har kartlagt, sier Haugen.

– Vil folk legge merke til dere når dere jobber?

– Mye av arealene er nært gårdene. Det ligger gårder og hus innenfor det området vi skal kartlegge. Vi prøver å unngå å gå inn på tomtene til folk, hvis vi blir sett så går vi bort og snakker med

dem. Vi regner med at folk kan begynne å lure hvis man ser en mann som lusker i skogene, sier Haugen.

Noe vi bør prioritere

Etter spørsmål fra avisen om hele Sømna kommune vil bli fullstendig kartlagt med tanke på beitemark, forteller Nyborg at det er en politisk vurdering og det handler om penger.

– Nå har vi brukt noen tusen av kommunens driftsmidler, SMIL-midler, og områdemidler for å få denne kabalen til å gå opp. Så er det jo om å få gjennomslag for både områdemidler og SMIL-midler. Det tør jeg ikke å si noe om på forskudd. Men vi er Nordlands største landbrukskommune som satser på landbruk, og vi er en av de tre landbruksavhengige i fylket så sann sett så er det absolutt noe vi bør prioritere, sier Nyborg.

marthe@banett.no
99302013